

ROZDZIAŁ IV

PAŃSTWO, GOSPODARKA

Scenariusze uzupełniające

Spis treści

Nr 1. Dochody i wydatki państwa. Dług publiczny i deficyt budżetowy.	2
Nr 2. Mierniki wzrostu gospodarczego. Cykl koniunkturalny. Centra finansowe i gospodarcze na świecie	11
Nr 3. Globalizacja. Zmiany w gospodarce Polski i świata.	23

Nr 1. Dochody i wydatki państwa. Dług publiczny i deficyt budżetowy.

DODATKOWY SCENARIUSZ

	Opis
TEMAT LEKCJI	DOCHODY I WYDATKI PAŃSTWA. DŁUG PUBLICZNY I DEFICYT BUDŻETOWY
CZAS REALIZACJI:	Jedna godzina lekcyjna
METODY PRACY	Praca w grupach obejmująca zebranie informacji, dyskusję, oraz sformułowanie wniosków
FORMY PRACY	Praca indywidualna Praca w grupie
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Sala komputerowa, dostęp do Internetu, tablica. Praca z danymi statystycznymi w Exellu
CEL OGÓLNY:	Zadaniem uczniów/uczennic na lekcji będzie umiejętność pracy w Internecie i MS Office programem Exell w zakresie tematyki lekcji- budżet państwa-dług publiczny i deficyt budżetowy. Uczniowie/uczennice na podstawie wyszukanych informacji dotyczących budżetu Polski będą mieć za zadanie określić rodzaje dochodów i wydatków budżetowych oraz obliczyć dynamikę zmian dla wybranych lat. Uczniowie/uczennice również wyszukają informacje na temat deficytu budżetowego oraz źródeł jego sfinansowania. Zadaniem uczniów/uczennic będzie także formułowanie wniosków na podstawie obliczonych wskaźników oraz refleksja co te dane oznaczają w rzeczywistości.
CELE SZCZEGÓŁOWE	Po zajęciach uczeń/uczennica powinien/powinna: <ul style="list-style-type: none">• znać źródła dochodów budżetowych oraz dokonać interpretacji dynamiki zmian,• wymienić rodzaje wydatków budżetowych, ora dokonać interpretacji dynamiki zmian -• wymienić źródła finansowania deficytu budżetowego Polski,• wiedzieć jaki jest stan długu publicznego Polski w bieżącym okresie.
OCENIE PODLEGAĆ BĘDĄ:	<ul style="list-style-type: none">• aktywność ucznia/uczennicy na lekcji,• poprawność wykonywania zadań,• aktywność pracy w grupie.

PLAN LEKCJI

ETAPY	PROCEDURA	UWAGI METODYCZNE	INNE UWAGI
I	<p>1. Nauczyciel/nauczycielka przypomina uczniom/uczennicom podstawowe pojęcia: definicje budżetu państwa, funkcja redystrybucyjna państwa, definicje deficytu budżetowego oraz długu publicznego. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Korzystając z dostępnych źródeł Internetowych scharakteryzuj pojęcie dochodów budżetowych państwa oraz określ ich przeznaczenie w roku 2009.</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel sprawdza wyniki ich pracy. W przypadku pojawienia się wątpliwości podejmowana jest dyskusja w klasie. (Załącznik 1)</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Dyskusje</p>	<p>Załącznik 1 - Przykładowe rozwiązanie zadania</p>
	<p>2. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Korzystając z dostępnych źródeł scharakteryzuj pojęcie wydatków budżetowych państwa oraz określ ich przeznaczenie.</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel/nauczycielka sprawdza wyniki ich pracy. W przypadku pojawienia się wątpliwości podejmowana jest dyskusja w klasie. (Załącznik 2)</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Dyskusje</p>	<p>Załącznik 2 - Przykładowe rozwiązanie zadania</p>
	<p>3. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie omów dynamikę dochodów budżetowych Polski w latach 2008-2009 oraz wyciągnij odpowiednie wnioski.</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel/nauczycielka sprawdza wyniki ich pracy. W przypadku pojawienia się wątpliwości podejmowana jest dyskusja w klasie. (Załączniku 3)</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Dyskusje</p>	<p>Załącznik 3 - Przykładowe rozwiązanie zadania</p>
	<p>4. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie omów dynamikę wydatków budżetowych Polski w latach 2008-2009 oraz wyciągnij odpowiednie wnioski.</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel/nauczycielka sprawdza wyniki ich pracy. W przypadku pojawienia się wątpliwości podejmowana jest dyskusja w klasie. (Załączniku 4)</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Dyskusje</p>	<p>Załącznik 4 - Przykładowe rozwiązanie zadania</p>

	<p>5. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie omów wielkość deficytu budżetowego Polski w roku 2009 oraz wskaż źródła jego finansowania. Wyciągnij odpowiednie wnioski.</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel sprawdza wyniki ich pracy. W przypadku pojawienia się wątpliwości podejmowana jest dyskusja w klasie. (Załączniku 5)</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Dyskusje</p>	<p>Załącznik 5 - Przykładowe rozwiązanie zadania</p>
	<p>6. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie WWW.mf.gov.pl przedstaw wielkość długu publicznego Polski w roku 2010. Wyciągnij odpowiednie wnioski.</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel/nauczycielka sprawdza wyniki ich pracy. W przypadku pojawienia się wątpliwości podejmowana jest dyskusja w klasie. (Załączniku 6)</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Pogadanka Mini wykład</p>	<p>Załącznik 6 - Przykładowe rozwiązanie zadania</p>
II	<p>1. Nauczyciel/nauczycielka podsumowuje lekcje i ocenia prace uczniów/uczennic na podstawie ich aktywności na lekcji.</p>	<p>Pogadanka</p>	
	<p>2. Na zadanie domowe nauczyciel/nauczycielka prosi uczniów/uczennice o wyszukanie w Internecie stawek podatków bezpośrednich i pośrednich dla Polski WWW.mf.gov.pl</p>	<p>Pogadanka</p>	

Wykaz załączników

Załącznik 1 Treść zadania 1 i przykładowe rozwiązanie

Załącznik 2 Treść zadania 2 i przykładowe rozwiązanie

Załącznik 3 Treść zadania 3 i przykładowe rozwiązanie

Załącznik 4 Treść zadania 4 i przykładowe rozwiązanie

Załącznik 5 Treść zadania 5 i przykładowe rozwiązanie

Załącznik 6 Treść zadania 6 i przykładowe rozwiązanie

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 – Zadanie 1

- Treść zadania

Korzystając z dostępnych źródeł Internetowych scharakteryzuj pojęcie **dochodów budżetowych państwa** oraz określ ich przeznaczenie w roku 2009

- Rozwiązanie zadania dla nauczyciela/nauczycielki

Znajdź tabelę „Szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa za okres styczeń - grudzień 2009 r.” plik Exell na stronie Internetowej: <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=5&dzial=34&id=229202>

Skan pliku poniżej

Szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa za styczeń 2009 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Ustawa budżetowa na 2009 r.	Wykonanie	4 : 3
		w mln zł		w %
1	2	3	4	5
1.	DOCHODY	303 034,8	27 670,4	9,1%
	z tego :			
	a) dochody podatkowe i niepodatkowe	269 433,3	27 454,6	10,2%
	- podatki pośrednie	178 064,0	22 293,1	12,5%
	w tym: podatek akcyzowy	58 110,0	9 043,2	15,6%
	- podatek dochodowy od osób prawnych	33 120,0	303,5 ¹⁾	0,9%
	- podatek dochodowy od osób fizycznych	40 250,0	3 016,9 ¹⁾	7,5%
	- dochody państwowych jednostek budżetowych	16 764,1	1 636,9	9,8%
	w tym: - wpływy z cła	2 032,0	141,7	7,0%
	- pozostałe dochody	1 235,2	204,2	16,5%
	b) środki z Unii Europejskiej i z innych źródeł niepodlegające zwrotowi	33 601,5	215,8	0,6%
	- Wspólna Polityka Rolna i Rybacka	12 427,9	0,0	0,0%
	- fundusze strukturalne i inne	21 173,6	215,8	1,0%

Źródło: <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=5&dzial=34&id=229202>

W zestawieniu znajdziemy główne źródła dochodów budżetowych:

DOCHODY

z tego :

a) dochody podatkowe i niepodatkowe

- podatki pośrednie

w tym: podatek akcyzowy

- podatek dochodowy od osób prawnych

- podatek dochodowy od osób fizycznych

- dochody państwowych jednostek budżetowych

w tym: - wpływy z cła

- pozostałe dochody

b) środki z Unii Europejskiej i z innych źródeł niepodlegające zwrotowi

- Wspólna Polityka Rolna i Rybacka

- Fundusze strukturalne i inne

Załącznik 2 – Zadanie 2

- Treść zadania

Korzystając z dostępnych źródeł Internetowych scharakteryzuj pojęcie **wydatków budżetowych państwa** oraz określ ich przeznaczenie.

- Rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

W tabeli jak w załączniku „Szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa za okres styczeń - grudzień 2009 r.” plik Ewell <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=5&dzial=34&id=229202>

Skan pliku poniżej:

Szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa za styczeń 2009 r.

				w mln zł
Lp.	Wyszczególnienie	Ustawa budżetowa na 2009 r.	Wykonanie	4 : 3
1	2	3	4	5
2.	WYDATKI	321 221,1	24 756,0	7,7%
	w tym :			
	- obsługa długu krajowego	26 560,9	1 326,5	5,0%
	- obsługa zadłużenia zagranicznego	6 180,0	1 222,6	19,8%
	- rozliczenia z budżetem ogólnym UE z tytułu środków własnych	12 373,8	1 159,3	9,4%
	- dotacje dla Funduszu Emerytalno-Rentowego	15 874,4	1 145,0	7,2%
	- dotacje dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	30 958,3	1 250,0	4,0%
	- subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego	45 320,1	6 073,3 ²⁾	13,4%
	- pozostałe dochody	1 235,2	204,2	16,5%
	b) środki z Unii Europejskiej i z innych źródeł niepodlegające zwrot	33 601,5	215,8	0,6%
	- Wspólna Polityka Rolna i Rybacka	12 427,9	0,0	0,0%
	- fundusze strukturalne i inne	21 173,6	215,8	1,0%

Źródło: <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=5&dzial=34&id=229202>

W zestawieniu znajdziemy główne kierunki wydatków budżetowych:

WYDATKI

w tym :

- obsługa długu krajowego
- obsługa zadłużenia zagranicznego
- rozliczenia z budżetem ogólnym UE z tytułu środków własnych
- dotacje dla Funduszu Emerytalno-Rentowego
- dotacje dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych
- subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego

Załącznik 3. (Dodatkowy załącznik obliczonej dynamiki znajduje się w odrębnym załączeniu pt. „Dynamika dochodów i wydatków budżetowych 2008-2009” Excel)

- Treść zadania

Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie omów **dynamikę dochodów budżetowych Polski w latach 2008-2009** oraz wyciągnij odpowiednie wnioski.

Nauczycielka/nauczyciel podpowiada uczniom/uczennicom, iż aby wyliczyli dynamikę dochodów budżetowych w latach 2008-2009 powinni oni znaleźć szacunkowe wykonanie budżetu w latach w roku 2008 oraz w roku 2009 i odpowiednio skopiować tabele do jednego pliku (kolumna wartości dochodów). Następnie obliczyć dynamikę. Nauczyciel/nauczycielka pisze na tablicy wzór:

Dynamika = dochody 2009/dochody 2008 * 100%

-
- Rozwiązanie zadania dla nauczyciela/nauczycielki

Archiwum danych: <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=5&dzial=34&id=229202>

Obliczone wskaźniki znajdują się z dodatkowym załączniku pt. „Dynamika dochodów i wydatków budżetowych 2008-2009” Excel
--

Obliczony wskaźnik dynamiki

DOCHODY	108,0
z tego :	
a) dochody podatkowe i niepodatkowe	101,4
- podatki pośrednie	100,6
w tym: podatek akcyzowy	107,3
- podatek dochodowy od osób prawnych	89,0
- podatek dochodowy od osób fizycznych	92,9
- dochody państwowych jednostek budżetowych	124,8
w tym: - wpływy z cła	94,1
- pozostałe dochody	366,9
b) środki z Unii Europejskiej i z innych źródeł niepodlegające zwrotowi	211,0
- Wspólna Polityka Rolna i Rybacka	116,0
- Fundusze strukturalne i inne	394,8

Obliczone powyższe wskaźniki należy zinterpretować:

- Wartości powyżej 100% świadczą o wysokiej dynamice wzrostu danych dochodów budżetowych. Ogólnie dochody wzrosły w roku 2009 w stosunku do roku 2008 o 8%.
- Podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych mają dynamikę poniżej 100% co świadczy o dynamice malejącej. Dochody z podatków CIT spadły o 11% a z PIT o 7,1%. Spadły również dochody z cła o 5,9%. Bardzo wysoką dynamiką odznaczyły się środki z UE i innych źródeł niepodlegające zwrotowi.

Nauczyciel/nauczycielka może teraz polecić by uczniowie/uczennice samodzielnie dokonali interpretacji pozostałych rodzajów dochodów budżetowych.

Załącznik 4. (Dodatkowy załącznik obliczonej dynamiki w odrębnym załączeniu pt. „Dynamika dochodów i wydatków budżetowych 2008-2009” Excel)

- Treść zadania

Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie omów dynamikę wydatków budżetowych Polski w latach 2008-2009 oraz wyciągnij odpowiednie wnioski.

Nauczycielka/nauczyciel podpowiada uczniom/uczennicom, iż aby wyliczyli dynamikę wydatków budżetowych w latach 2008-2009 powinni oni znaleźć szacunkowe wykonanie budżetu w roku 2008 oraz w roku 2009 i odpowiednio skopiować dane do jednego pliku (kolumna wartości wydatków). Następnie obliczyć dynamikę. Nauczyciel/nauczycielka pisze na tablicy wzór:

$$\text{Dynamika} = \text{wydatki 2009} / \text{wydatki 2008} * 100\%$$

- Rozwiązanie zadania dla nauczyciela/nauczycielki

Obliczone wskaźniki znajdują się z dodatkowym załączniku pt. „Dynamika dochodów i wydatków budżetowych 2008-2009” Excel

Obliczony wskaźnik dynamiki wydatków:

WYDATKI	107,0
w tym :	
- obsługa długu krajowego	127,8
- obsługa zadłużenia zagranicznego	130,3
- rozliczenia z budżetem ogólnym UE z tytułu środków własnych	109,7
- dot. dla Funduszu Emerytalno-Rentowego	105,6
- dot. dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	91,8
- subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego	111,4

Obliczone wskaźniki należy zinterpretować:

Podobnie jak przy interpretacji dochodów budżetowych nauczyciel/nauczycielka pomaga dokonać interpretacji wydatków. Wartości powyżej 100% świadczą o wysokiej dynamice wzrostu wydatków budżetowych. Ogólnie wydatki wzrosły w roku 2009 w stosunku do roku 2008 o 7%. Ale struktura wydatków jest niejednorodna, na obsługę długu krajowego wydano w roku 2009 w stosunku do roku 2008 o 30,3%, na wydatki dotyczące rozliczeń z budżetem ogólnym UE z tytułu środków własnych 9,7%. Itd.

W przypadku pozostałych wydatków nauczyciel/nauczycielka poprosi uczniów/uczennice by dokonali samodzielnej interpretacji.

Załącznik 5 – Zadanie 5 (Dodatkowy załącznik Excel pt. „Szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa za okres styczeń - grudzień 2009 r.” znajduje się w odrębnym pliku)

- Treść zadania

Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie omów **wielkość deficytu budżetowego Polski w roku 2009** oraz wskaż **źródła jego finansowania**. Wyciągnij odpowiednie wnioski.

-
- Rozwiązanie zadania dla nauczyciela/nauczycielki

Również wykorzystując „Szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa za okres styczeń - grudzień 2009 r.” plik Excel <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=5&dzial=34&id=229202> lub załącznik dodatkowy znajdujący się w odrębnym pliku - możemy odczytać źródła finansowania deficytu budżetowego w roku 2009.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DEFICYTU w 2009 r.	23790
4.1 Krajowe (4.1.1+4.1.2+4.1.3+4.1.4+4.1.5+4.1.6	5233,7
+4.1.7+4.1.8+4.1.9-4.1.10-4.1.11)	
4.1.1 bony skarbowe	-2475,4
4.1.2 obligacje	42420,2
4.1.3 środki przechodzące z 2008 r.	6543,8
4.1.4 środki na "wydatki niewygasające"	-
4.1.5 pożyczki udzielone	-5934,9
4.1.6 pozostałe przychody i rozchody	45,7
4.1.7 przychody z prywatyzacji	4903,7
4.1.8 rozdysponowanie przychodów z prywatyzacji	-25420,8
w tym : Otwarte Fundusze Emerytalne	-21086,0
4.1.9 prefinansowanie zadań z udziałem środków z UE	-4368,1
4.1.10 lokata	3999,0
4.1.11 środki na centralnym rachunku bieżącym budżetu państwa	6481,5
4.2 Zagraniczne	18556,3

Główne źródła finansowania deficytu to emisja obligacji na wartość **42420,2**

Załącznik 6 - Zadanie 6

- Treść zadania

Na podstawie informacji zawartych w rocznikach statystycznych i Internecie WWW.mf.gov.pl przedstaw **wielkość długu publicznego Polski w roku 2010**. Wyciągnij odpowiednie wnioski.

- Rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

Korzystając z raportu rocznego w zakresie długu publicznego Polski w roku 2009

http://www.mf.gov.pl/_files_/dlug_publiczny/obligacje_hurtowe/raporty_roczne/raport_roczny_2009.pdf

Odczytujemy iż:

W 2009 r. państwowy dług publiczny wyniósł 669,9 mld zł i był o 72,1 mld zł (10,8%) wyższy aniżeli w roku poprzednim co odpowiadało 49,8% PKB (46,9% PKB w 2008 r.). Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych osiągnął wartość 684,4 mld zł (w porównaniu z 600,8 mld zł w 2008 r.), co stanowiło 50,9% PKB (odpowiednio 47,2% PKB w roku wcześniejszym) wciąż poniżej wartości referencyjnej - 60%.

Światowy kryzys dotknął jednak również i Polskę. Najwyraźniej uwidocznili się w niższym wolumenie obrotów handlowych, produkcji przemysłowej oraz w sytuacji na rynku pracy. O ile szybszy spadek dynamiki importu w porównaniu do eksportu przyczynił się do poprawy bilansu handlowego, o tyle tendencje na rynku pracy były zdecydowanie niekorzystne - stopa bezrobocia w grudniu 2009 r. osiągnęła wartość 11,9% (wyższa o 2,4 pp. w porównaniu do grudnia roku poprzedniego).

Zaburzenia na rynkach finansowych znalazły swoje odbicie w gorszej kondycji finansów publicznych. Polska została objęta procedurą nadmiernego deficytu (w 2009 r. wyniósł on 7,1% PKB), który w ciągu dwóch kolejnych lat zobligowana jest zmniejszyć zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej.

Nr 2. Mierniki wzrostu gospodarczego. Cykl koniunkturalny. Centra finansowe i gospodarcze na świecie.

DODATKOWY SCENARIUSZ

	Opis
TEMAT LEKCJI	MIERNIKI WZROSTU GOSPODARCZEGO. CYKL KONIUNKTURALNY. CENTRA FINANSOWE I GOSPODARCZE NA ŚWIECIE.
CZAS REALIZACJI:	Jedna godzina lekcyjna - 45 minut
METODY PRACY	„Mądrała” obejmująca zebranie informacji, dyskusję, sformułowanie wniosków, tablica, kartki papieru formatu A4-kolorowe, magnesy na tablicę.
FORMY PRACY	Praca indywidualna Praca w grupie
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Sala komputerowa, dostęp do Internetu, tablica. Praca z danymi statystycznymi w Exellu
CEL OGÓLNY:	Celem ogólnym lekcji jest zapoznanie uczniów/uczennic z miernikami wzrostu gospodarczego, cechami recesji i dobrej koniunktury gospodarczej a także centrami finansowymi i gospodarczymi na świecie.
CELE SZCZEGÓŁOWE	Po zakończeniu lekcji, uczeń/uczennica powinien/powinna: <ul style="list-style-type: none">• wymienić jakie są mierniki wzrostu gospodarczego,• dokonać właściwej interpretacji mierników wzrostu gospodarczego,• wymienić cechy charakterystyczne dla fazy recesji i ożywienia gospodarczego,• wymienić centra finansowe i gospodarcze świata.
OCENIE PODLEGAĆ BĘDĄ:	<ul style="list-style-type: none">• aktywność ucznia/uczennicy na lekcji,• poprawność wykonywania zadań,• aktywność pracy w grupie.

PLAN LEKCJI

ETAPY	PROCEDURA	UWAGI METODYCZNE	INNE UWAGI
I	<p>1. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Korzystając z dostępnych źródeł w Internecie www.eurostat.ec.europa wyszukaj dane statystyczne dotyczące PKB Polski, Anglii oraz Hiszpanii w roku 2001, 2006 oraz 2009. Przenieś dane do programu Exell i narysuj wykres - Czy zauważasz jakieś podobieństwa lub różnice w poziomie kształtowania się PKB?</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel sprawdza wyniki ich pracy (Załącznik 1). W klasie zaczyna się dyskusja.</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Dyskusje</p>	<p>Załącznik 1 Przykładowe rozwianie dla nauczyciela/nauczycielki</p>
	<p>2. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: <i>Korzystając z dostępnych źródeł w Internecie WWW.stat.gov.pl wyszukaj poziom PNB Polski oraz wskaż jakie są różnice między PNB a PKB.</i> Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych, następnie nauczyciel sprawdza wyniki ich pracy (Załącznik 2). W klasie zaczyna się dyskusja.</p>	<p>Internet Rozwiązywanie zadań Dyskusje</p>	<p>Załącznik 2 Przykładowe rozwianie dla nauczyciela/nauczycielki</p>
	<p>3. Nauczyciel/nauczycielka przeprowadza dyskusję czy PKB to dobra miara dobrobytu społeczeństwa za pomocą karty (Załącznika 3).</p>	<p>Dyskusja</p>	<p>Załącznik 3. Karta dydaktyczna</p>
	<p>4. Nauczyciel/nauczycielka stawia pytanie uczniom: jakie czynniki determinują wzrost gospodarczy? Dlaczego jedne kraje mają wysoki PKB a inne kraje (np. w Afryce) mają najniższy PKB na świecie.? Przykładowe rozwianie dla nauczyciela/nauczycielki (Załącznik 4).</p>	<p>Elementy wykładu</p>	<p>Załącznik 4. Przykładowe rozwianie dla nauczyciela/nauczycielki</p>
	<p>5. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom zadanie o następującej treści: Na podstawie danych statystycznych PKB Polski narysuj wykres PKB w latach 1995-2009. Co zauważasz na wykresie? Nauczyciel może podać uczniom wartości realnego PKB Polski w latach 1989-2008. (Załącznika 5).</p> <p>Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie, następnie nauczyciel/nauczycielka sprawdza wyniki ich pracy.</p>	<p>Internet Dyskusja</p>	<p>Załącznik 5 Przykładowe rozwianie dla nauczyciela/nauczycielki</p>
	<p>6. Specyficzny kształt wykresu pokazuje cykl koniunkturalny, który obrazuje okresowe wahania aktywności gospodarczej kraju (tj. PKB). Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom pytanie: co oznaczają części wykresu wznoszące a co opadające – wzrost lub spadek aktywności gospodarczej. Nauczyciel/nauczycielka wyjaśnia uczniom/uczennicom dlaczego tak się dzieje.</p>		

	<p>7. Nauczyciel/nauczycielka dzieli uczniów/uczennice na 4 zespoły. Rozdaje każdemu zespołowi kolorową kartkę papieru. I zespół ma za zadanie napisać na kartce jakie zmiany w gospodarce dokonują się w fazie recesji. II zespół przygotowuje na kartce cechy fazy depresji. III zespół przygotowuje cechy ożywienia oraz IV zespół przygotowuje cechy rozkwitu.</p> <p>Nauczyciel/nauczycielka w tym czasie podczas pracy uczniów/uczennic rysuje na tablicy cykl koniunkturalny Polski. Po zakończeniu pracy zespołowej, każdy zespół podchodzi do tablicy i przypina w odpowiednim miejscu cechy konkretnej fazy.</p> <p>Nauczyciel/nauczycielka sprawdza wyniki ich pracy.</p>	Praca w zespołach Mapa skojarzeń	Załącznik 6 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki
	<p>8. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom/uczennicom polecenie wyszukania w Internecie na podstawie dostępnych informacji i tendencji – jakie są najlepsze centra finansowe świata. Podczas szukania informacji w zespołach dwuosobowych uczniowie/uczennice mają zapisać na kartce papieru jakie czynniki warunkują powstawanie centrów finansowych świata?</p> <p>Czy Polska ma szansę stać się takim centrum za 20 lat?</p> <p>Uczniowie/uczennice pracują indywidualnie, następnie nauczyciel sprawdza wyniki ich pracy.</p>	Internet Mądrała –szukanie informacji Dyskusja	Załącznik 7 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki
II	<p>1. Nauczyciel/nauczycielka podsumowuje lekcje i ocenia aktywność i pracę uczniów/uczennic podczas zajęć</p>	Pogadanka	

Wykaz załączników

Załącznik 1 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

Załącznik 2 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

Załącznik 3 Karta dydaktyczna

Załącznik 4 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

Załącznik 5 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

Załącznik 6 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

Załącznik 7 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 - Przykładowe rozwianie dla nauczyciela/nauczycielki

- **Treść zadania**

Korzystając z dostępnych źródeł w Internecie www.eurostat.ec.europa wyszukaj dane statystyczne dotyczące PKB Polski, Anglii oraz Hiszpanii w roku 2001, 2006 oraz 2009. Przenieś dane do programu Exell i narysuj wykres - **Czy zauważasz jakieś podobieństwa lub różnice w poziomie kształtowania się PKB?**

- **Rozwiązanie zadania dla nauczyciela/nauczycielki**

Na stronie www.eurostat.ec.europa.

Wybieramy: Statistic database

Wybieramy: Economy and Finance

Wybieramy: Annual national accounts

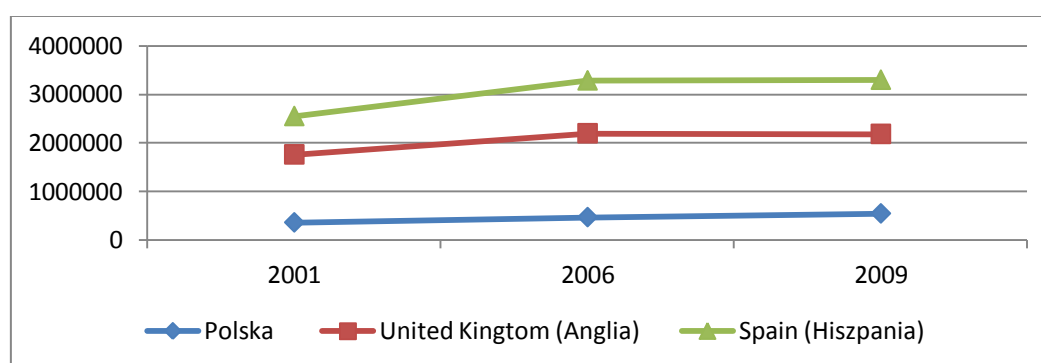
Wybieramy: GDP and main components

Wybieramy: Gross domestic product at market prices

Wybieramy Unit Milions of PPS I otwiera się tabela z wszystkimi krajami UE w latach 1995-2010

Uczniowie/uczennice przepisują PKB dla roku 2001 2006 2009 w mln PPS

	2001	2006	2009
Polska	359740,1	468221,9	544200,0
United Kingdom (Anglia)	1400117,3	1726261,0	1637092,0
Spain (Hiszpania)	790096,0	1089792,2	1116305,4

Na podstawie wykresu widać pewne podobieństwa w kształtowaniu się PKB wybranych krajów w roku 2001, 2006 oraz 2009. Rok 2001 z uwagi na ogólnoświatowy kryzys gospodarczy (zapoczątkowany wcześniej, w Polsce 1998- kryzysy rosyjski i kryzys azjatycki) spowodował problemy w tworzeniu PKB wielu państw. Ten rok był dnem depresji wielu gospodarek świata. Od 2001 do 2006 widać na wykresie wznoszącą się linię, co oznacza ożywienie w ww. okresie i wzrost PKB w ww. krajach. Tendencja podobna dla wielu państw na świecie. Rok 2009 również był rokiem po światowym kryzysie (zapoczątkowanym w roku 2007-2008 na rynku nieruchomości w USA) i w wyniku globalizacji i powiązań międzynarodowych przeniósł się do wielu gospodarek świata. Mimo iż od roku 2006 do 2009 upływa 3 lata to w przypadku Polski nastąpił największy wzrost PKB w porównaniu do Anglii (tutaj widoczny spadek PKB) i Hiszpanii (niewielki wzrost PKB).

Załącznik 2 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

- **Treść zadania**

Korzystając z dostępnych źródeł w Internecie WWW.stat.gov.pl wyszukaj poziom PNB Polski oraz wskaż jakie są różnice między PNB a PKB.

- **Rozwiązanie zadania dla nauczyciela/nauczycielki**

Na WWW.stat.gov.pl wybieramy mały Rocznik Statystyczny 2010 , s. 470.

TABL. 1 (283). **DOCHÓD NARODOWY BRUTTO (ceny bieżące)**
GROSS NATIONAL INCOME (current prices)

	2000	2005	2007	2008
Ogółem	741686	964533	1134554	1246498
PKB	744378	983302	1176737	1275432
Dochód z zagranicy(saldo)	—2692	—18769	—42183	—28934

Objaśnienia:

Powiedz uczniom/uczennico, że: **PNB = PKB +/- saldo dochodu z zagranicy**

Dochód z zagranicy (saldo) stanowi sumę: wynagrodzeń, dochodów od inwestycji bezpośrednich i portfelowych oraz pozostałych dochodów i odsetek.

PNB jest miernikiem całkowitych dochodów osiągniętych przez obywateli danego kraju, niezależnie od miejsca świadczenia usług przez czynniki produkcji.

Dlatego też w tabeli Ogółem (PNB) to wynik który powstaje po odjęciu d PKB dochodu z zagranicy. Ujemne saldo oznacza że Polska więcej wypłaciła w danym roku obcokrajowcom w postaci wynagrodzeń, uzyskali więcej dochodów od inwestycji bezpośrednich i portfelowych (np. w akcje, obligacje, nieruchomości itp.) czy też innych dochodów i odsetek (np. także z lokat bankowych) niż Polacy inwestujący, pracujący za granicą. Może to wynikać z faktu iż wielu Polaków pracuje za granica na czarno i ich wynagrodzenia nie są rejestrowane i ewidencjonowane.

Załącznik 3. Karta dydaktyczna

PKB to dobra miara dobrobytu ekonomicznego

Tak, ponieważ:

- stosunkowo łatwo je oszacować,
- istnieje statystyczna zależność pomiędzy ich wysokością a długością życia, śmiertelnością niemowląt, dostępem do wykształcenia itp.
- Wysokość PKB per capita jest kryterium podziału krajów, które stosują ONZ i Bank Światowy.

Nie, ponieważ:

- jako mierniki poziomu/jakości życia są zależne od rozmiarów gospodarki,
- jako mierniki wyników pracy społeczeństwa nie uwzględniają:
 - wartości czasu wolnego jako swoistego dobra,
 - samozaopatrzenia (produkcji, która nie trafia na rynek),
 - gospodarki nieoficjalnej (szara strefa),
 - szkodliwych efektów zewnętrznych działalności gospodarczej (anty dóbr/dóbr-pląg).

Rozwianie zadania

Nauczyciel podsumowuje dyskusję, iż PKB jest miarą która jest niedoszacowana, ze względu na nieuwzględnienie wielu efektów zewnętrznych w gospodarce. Badania wskazują że niedoszacowanie PKB Polski (GUS) ze względu na istnienie szarej strefy to ok. 18% PKB. Można to sobie wyobrazić w ten sposób, że PKB o tyle byłby większy gdyby wszyscy ewidencjonowali swoje dochody. Niektórzy ekonomiści wskazują, że wówczas w Polsce znikłby problem deficytu budżetowego.

Jeśli od tradycyjnego miernika PKB odjęlibyśmy wartość produktów zwiększających uciążliwość życia u dodalibyśmy wartość dochodów nie rejestrowanych otrzymalibyśmy zmodyfikowany PKB. W.Nordhaus i J. Tobin profesorowie Uniwersytetu Yale, opracowali w 1972 roku koncepcję miernika który nazwali wskaźnikiem dobrobytu ekonomicznego netto – DEC (ang. Net economic welfare – NEW). Wskaźnik ten koryguje PKB (PNB) przez odjęcie „pląg”, dodanie wartości dóbr i usług o charakterze nierynkowym oraz włączenie wartości czasu wolnego.¹

$$\text{DEN} = \text{PKB (PNB)} \pm \text{efekty zewnętrzne gospodarki}$$

¹ D.Begg, Makroekonomia..., op.cit.,s. 44

Załącznik 4. Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

- **Treść zadania**

Jakie czynniki determinują wzrost gospodarczy? Dlaczego jedne kraje mają wysoki PKB a inne kraje (np. w Afryce) mają najniższy PKB na świecie.?

- **Rozwiązanie zadania**

Coraz bardziej zaskakujące są zróżnicowania tempa wzrostu gospodarczego krajów świata. Ekonomiści podejmują wiele badań naukowych, które próbują wyjaśnić przyczyny oraz czynniki wzrostu gospodarczego. Tabela 1 pokazuje zmiany PKB na 1 mieszkańca w Europie Zachodniej i Chinach w latach 1400-1989. Na jej podstawie zauważa się, że tempo wzrostu PKB na mieszkańca wzrosło w USA 33 razy, w Chinach – 4,7 razy.

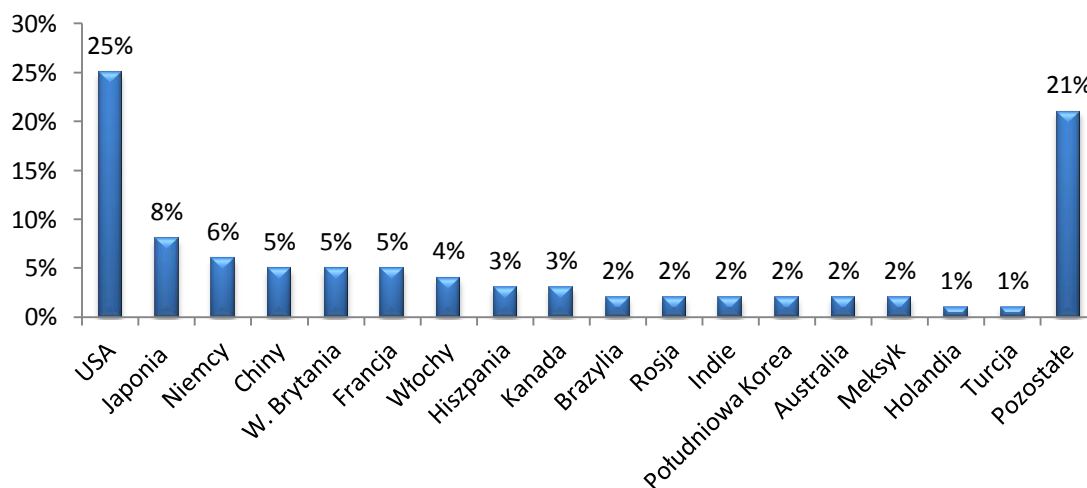
Tabela 1. Zjawisko wzrostu gospodarczego w Europie Zachodniej i Chinach (w dolarach USA z 1985)

Kraj/ Lata	1400	1820	1950	1989
Europa Zachodnia	430	1034	4902	14413
Chiny	500	500	454	2361

Źródło: Makroekonomia, Wypłósz, s. 141.

Wzrost produkcji potencjalnej (przy pełnym zatrudnieniu) i równowadze innych rynków wynika ze zwiększania się nakładów czynników produkcji, tj. ziemi, pracy, kapitału i surowców, lub jest efektem postępu technicznego umożliwiającego zwiększeni produktywności czynników wytwórczych.²

Wykres przedstawia udział państw tworzeniu PKB (% świat)

Czynniki wzrostu gospodarczego.

1. **Zatrudnienie (N)** - określa ludzi którzy podjęli pracę. Możemy to zapisać:

$$N = L - U = L(1 - u)$$

² D.Begg, Makroekonomia., op.cit., op.cit. 339.

gdzie: L – zasób siły roboczej,
 U – zasób bezrobotnych,
 u – stopa bezrobocia.

W długim okresie rynek pracy jest w równowadze, co oznacza, iż występuje stan pełnego zatrudnienia (N) a bezrobocie jest równe naturalnemu (U , u stopa naturalnego bezrobocia). Istnieją dwa źródła wzrostu zatrudnienia w gospodarce: wzrost liczby ludności i zwiększenie udziału zatrudnionych ogólnej liczbie ludności. Rzeczywista wielkość nakładów pracy zależy od liczby zatrudnionych i czasu pracy. Przy danej wielkości zatrudnienia, wydłużenie czasu pracy powoduje wzrost nakładów pracy i produkcji.³ **Istotną rolę pełnią inwestycje w kapitał ludzki** mające na celu wzrost poziomu wiedzy, kwalifikacji, doświadczenia zawodowego. Umiejętności te pozwalają zwiększyć wielkość produkcji przy danym zasobie kapitału rzeczowego.

2. **Kapitał (K)** - zasób maszyn, urządzeń, budynków, budowli, zapasy surowców i materiałów, które wraz z innymi czynnikami wytwórczymi uczestniczą w procesie produkcji. Przy danej liczbie siły roboczej wzrost całkowitych zasobów kapitału prowadzi do zwiększenia produkcji. W trakcie produkcji przyjmując, iż kapitał się zużywa, to by utrzymać poziom kapitału na niezmiennym poziomie potrzebne będą dodatkowe inwestycje, by utrzymać techniczne uzbrojenie pracy na niezmiennym poziomie (relacja kapitał – praca, czyli wielkość kapitału przypadająca na 1 pracownika).
3. **Ziemia** – rola tego czynnika jest bardzo ważna dla gospodarek o charakterze rolniczym. Wzrost powierzchni ziemi uprawnej przypadającej na 1 zatrudnionego pozwala zwiększyć produkcję. Rola ziemi jest mało istotna dla krajów wysoko uprzemysłowionych, np. gospodarka Hongkongu wykazała wysoki rozwój gospodarczy, mimo iż w kraju tym jest duże przeludnienie a ziemia jest czynnikiem rzadkim.⁴
4. **Surowce** - wzrost nakładu surowców prowadzi, *ceteris paribus* do wzrostu produkcji. Surowce nieodnawialne może wykorzystać tylko jeden raz. Wraz z wydobyciem baryłki ropy, o tyle zmniejszają się światowe złoża tego surowca. Surowce odnawialne (lasy, zasoby rybne), w sposób naturalnych procesów zostają odnowione co pozwala na ich ponowne wykorzystanie.
5. **Postęp technologiczny (A)** – współczynnik wyrażający stan technologii w danym momencie. Dokonyuje się głównie poprzez wynalazki, innowacje. Wiedza techniczna jest także ucieleśniona w praktycznych umiejętnościach i kwalifikacjach (know-how) pracowników.

Jeśli założymy, że postęp technologiczny (A) oraz tempo wzrostu siły roboczej (N) są zmiennymi egzogenicznymi, to zagregowana funkcja produkcji przyjmie postać:

$$Y = f(K, N, A)$$

Funkcja produkcji pokazuje wielkość produkcji wytworzonej przy danej ilości pracy, kapitału i technologii.

³ D.Begg, Makroekonomia, op.cit., op.cit. 340.

⁴ Tamże, s. 340

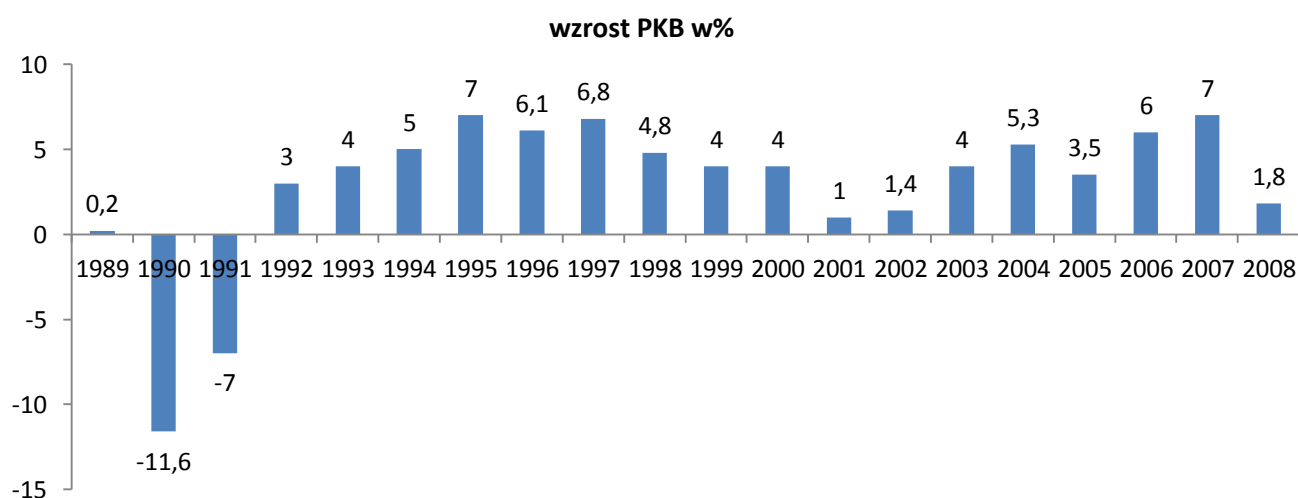
Załącznik 5 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

- **Treść zadania**

- a) Na podstawie danych statystycznych PKB Polski narysuj wykres PKB w latach 1995-2009. Co zauważasz na wykresie?
- b) Specyficzny kształt wykresu pokazuje cykl koniunkturalny, który obrazuje okresowe wahania aktywności gospodarczej kraju (tj. PKB). **Co oznaczają części wykresu wznoszące a co opadające?**

- **Rozwiązanie zadania**

- a) **Wykres realny PKB Polski w % w latach 1989-2008 w %**

- b) Części wykresu wznoszące się oznaczają wzrost aktywności gospodarczej, a części opadające spadek aktywności gospodarczej. Można wskazać fazy cyklu koniunkturalnego.

1989-1991 – recesja gospodarki

1992-1994- ożywienie

1995 – 1997 rozkwit

1998-2000 – spowolnienie

2000-2002 – recesja

2002-2006 – ożywienie

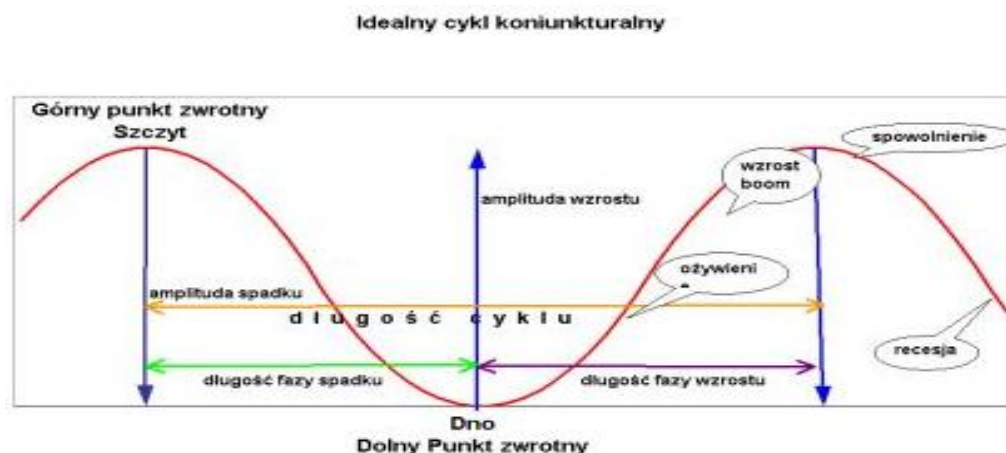
2007 – rozkwit

2008 – spowolnienie gospodarki

Załącznik 6 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

Nauczyciel/nauczycielka dzieli uczniów/uczennice na 4 zespoły. Rozdaje każdemu zespołowi kolorową kartkę papieru. I zespół ma za zadanie napisać na kartce jakie zmiany w gospodarce dokonują się w fazie recesji. II zespół przygotowuje na kartce cechy fazy depresji. III zespół przygotowuje cechy ożywienia oraz IV zespół przygotowuje cechy rozkwitu.

• Przykładowe rozwiązanie zadania

Faza ożywienia, kiedy szybko wzrastają inwestycje, spożycie oraz PKB, a jednocześnie zaczyna spadać bezrobocie. Wzrostowi nie towarzyszy jeszcze narastanie zjawisk nierównowagi gospodarczej.

- rosną: produkcja, zatrudnienie, inwestycje, popyt, ceny
- maleje: bezrobocie

Faza rozkwitu, kiedy nadal szybko wzrastają inwestycje, spożycie i PKB, a silnie spada bezrobocie. W okresie rozkwitu zwiększający się popyt prowadzi jednak również do narastania zjawisk nierównowagi gospodarczej (wzrostu inflacji i deficytu handlowego).

- koniec wzrostu, wspomniane w fazie ożywienia wielkości utrzymują się na wysokim poziomie

Faza spowolnienia, kiedy tempo wzrostu inwestycji, spożycia i PKB obniża się, a jednocześnie wyhamowaniu ulega spadek bezrobocia. W okresie spowolnienia wyhamowaniu ulega również narastanie zjawisk nierównowagi gospodarczej.

- rośnie: bezrobocie
- maleją: produkcja, zatrudnienie, inwestycje, popyt, ceny

Faza recesji, kiedy spadają inwestycje, spożycie i PKB, a wzrasta bezrobocie. Jednocześnie spada skala nierównowagi.

- koniec spadku, wielkości wspomniane w fazie kryzysu pozostają na niskim poziomie

Załącznik 7 Przykładowe rozwiązanie dla nauczyciela/nauczycielki

- **Treść zadania**

- a) Jakie są najlepsze centra finansowe świata.
- b) Jakie czynniki warunkują powstawanie centrów finansowych świata?
- c) Czy Polska ma szansę stać się takim centrum za 20 lat?

- **Rozwiązanie/ Materiał pomocniczy. Centra finansowe i gospodarcze świata⁵**

Ad. A Jakie są najlepsze centra finansowe świata.
--

Na początku, nauczyciel/nauczycielka wyjaśnia uczniom/uczennicom, że bardzo szybki rozwój rynków finansowych na świecie i rosnąca skala inwestycji finansowych, przepływów finansowych doprowadziła do wykształcenia się różnego typu instytucji finansowych. W skali świata mówi się o globalnych bankach, które konkurują z nowymi i starymi centrami finansowymi świata. W ten sposób powstaje złożona sieć instytucji finansowych, współdziałających i konkurujących ze sobą o klienta za pomocą tych samych produktów, kanałów dystrybucji oraz polityki cenowej. **Potencjalnie obywatel kraju członkowskiego OECD ma do dyspozycji blisko 80 tysięcy instytucji kredytowych.** Każda z nich może być dostępna za pomocą Internetu, po kosztach telefonicznych rozmów miejscowych.

Centra finansowe powstają państwach, gdzie istnieją bardzo korzystne warunki dla finansów i biznesu. Miejsca takie charakteryzują się najszybszym wzrostem i rozwojem infrastruktury, przejrzystością przepisów prawnych, wysoką jakością zarządzania i nadzoru, szerokim wachlarzem usług biznesowych, również ogólnym bezpieczeństwem, stabilnością polityczną i gospodarczą kraju.

Nauczyciel/nauczycielka mówi uczniom/uczennicom, że istnieją różne rankingi dotyczące najlepszych centrów finansowych świata, np. World Economic Forum, Agencja Bloomberg a np. *Miesięcznik The Banker* rozdaje corocznie nagrody dla Finansowych Centrów Przyszłości. Ranking powstaje w oparciu o 120 wskaźniki dotyczące stabilności finansowej, poziomu usług bankowych, czy wielkości rynku kapitałowego.

Wg agencji Bloomerang na najlepsze centrum finansowe na świecie (2009)

- **I miejsce zdobył Nowy Jork.⁶ Choć ranking Worls Economic Forum wskazuje na jego 3 miejsce ze względu na kryzys finansowy w roku 2008 i jego globalne skutki.**
- **II miejsce Singapur (zwycięzca w klasyfikacji ogólnej i dla regionu Azji i Pacyfiku)** rozwój sektora finansowego - który wzrósł w 2004 r. o 17,4% osiągając wartość 11,9 mld USD, co odpowiada 11% PKB oraz obecność 110 międzynarodowych banków, 141 firm ubezpieczeniowych i 250 międzynarodowych funduszy.⁷ Na przykład na założenie i rozpoczęcie działania firmy potrzeba jedynie 6 dni roboczych, co stawia Singapur na drugim miejscu w świecie po Nowej Zelandii (wg raportu Banku Światowego). W gronie rynków kapitałowych, Singapur ma największą giełdę w Azji południowo-wschodniej i rynek dolarowy w całej Azji, jest jednym z największych centrów zarządzania aktywami w regionie Azji i Pacyfiku. W Singapurze władze stawiają na dobre przepisy w zakresie systemu finansowego (brak podatku od zysków kapitałowych) , aspektów prawnych, co przyciąga międzynarodowe firmy księgowe i prawnicze.

⁵ Opracowano na podstawie

1.http://forsal.pl/artykuly/366197,nowy_jork_pokonal_londyn_w_rankingu_globalnych_centrow_finansowych.html,

2.<http://cfo.cxo.pl/news/87780/Najlepsze.centra.finansowe.html>

3.http://forsal.pl/artykuly/366197,nowy_jork_pokonal_londyn_w_rankingu_globalnych_centrow_finansowych.html

Bloomberg Global Poll to kwartalna ankieta przeprowadzana na sześciu kontynentach. Opiera się ona na wywiadach z losowo wybranymi abonentami Bloomburga, reprezentującymi uczestników rynków finansowych, graczy giełdowych, analityków rynkowych i specjalistów od ekonomii. Najnowsza edycja została przeprowadzona w dniach 23-27 października 2009 r.

4. Żółcińska Najlepsze centra finansowe <http://cfo.cxo.pl/news/87780/Najlepsze.centra.finansowe.html>

- III miejsce Londyn
- IV miejsce Szanghaj

W Europie dużym centrum finansowym jest Wyspa Man – która zawdzięcza swój potencjał szybkim rozwojem sektora finansowego, dobrym systemem regulacji prawnych i nadzoru, stabilnym politycznie rządem, stabilną gospodarką, konkurencyjnymi kosztami operacyjnymi i dostępem do międzynarodowych ekspertów prawa i finansów. Od kwietnia 2006 r. wyspa Man wprowadziła zerowy podatek dla firm.

Międzynarodowe Centrum Finansowe w Dubaju ma krótką historię, ale należy do najbardziej obiecujących na tym obszarze. Zostało stworzone jako hub usług finansowych dla Bliskiego Wschodu i wydzielone terytorialnie. W Centrum nie obowiązuje prawo Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Prawa Centrum są zgodne z normami jurysdykcji anglosaskiej. Niezależne prawa i system sądowiczy pozwalają na spełnianie przez Centrum międzynarodowych standardów. Stawka podatkowa to 0%.

W regionie Azji i Pacyfiku nie przyznano pierwszego miejsca. Wyróżnienie otrzymało Sydney. Może się pochwalić największą kapitalizacją rynku akcji w regionie, z wyłączeniem Japonii. Sektor finansowy i ubezpieczeń rósł w ciągu ostatnich 10 lat o 5,3% rocznie, odpowiadając łącznie za 8,5% australijskiego PKB. System przepisów i nadzoru został zreformowany, wprowadzono najlepsze praktyki i przepisy sprzyjające rozwojowi biznesu.

Centra finansowe 2010: ⁸

- 1.Londyn
- 2.Nowy Jork
- 3.Hongkong
- 4.Singapur
- 5.Tokio
- 6.Szanghaj
- 7.Chicago
- 8.Zurych
- 9.Genewa
- 10.Sydney

Ad. B Jakie czynniki warunkują powstawanie centrów finansowych świata?

Centra finansowe powstają państwach, gdzie istnieją bardzo korzystne warunki dla finansów i biznesu. Miejsca takie charakteryzują się najszybszym wzrostem i rozwojem infrastruktury, przejrzystością przepisów prawnych, wysoką jakością zarządzania i nadzoru, szerokim wachlarzem usług biznesowych, również ogólnym bezpieczeństwem, stabilnością polityczną i gospodarczą kraju.

Główne kryteria oceny to klimat inwestycyjny w mieście; jakość rodzimego personelu; poziom rozwoju infrastruktury i łatwość dostępu do rynków światowych., rozwój sektora finansowego,

AD. C Czy Polska ma szansę stać się takim centrum za 20 lat?

W rankingu 75 największych miast - centrów finansowych naszego globu Warszawa jest na 67 miejscu przed Moskwą.⁹ Czy w rankingu Polska ma szansę na skok do góry?

TAK, jeśli polityka rządu będzie ukierunkowana na podniesienie jakości i warunków dla świata finansów i biznesu.

Od kilku lat wiele firm zagranicznych otwiera swoje centra rozliczeniowe, np.

„Firma Ista Shared Services Polska, specjalizująca się w rozliczaniu kosztów związanych z eksploatacją mieszkań w kilku krajach Europy, chce rozbudować swoje centrum rozliczeniowe w Gliwicach i Katowicach.”¹⁰

W tym roku (2010) w Łodzi ma zacząć działać centrum rozliczeniowe skandynawskiej grupy Nordea¹¹

⁸ Londyn - centrum światowych finansów, Rzeczpospolita <http://www.rp.pl/artukul/538369-Londyn---centrum-swiatowych-finansow.html>

⁹ Londyn - centrum światowych finansów, Rzeczpospolita <http://www.rp.pl/artukul/538369-Londyn---centrum-swiatowych-finansow.html>

¹⁰ <http://www.info.infomat.pl/84453/Ista-Polska-szuka-pracownikow-do-centrow-rozliczeniowych.html>

¹¹ <http://www.nordea.pl/biuro-prasowe/media-o-nas/nordea-centrum-rozliczeniowe-i-nowe-oddzialy.html>

Nr 3. Globalizacja. Zmiany w gospodarce Polski i świata.

DODATKOWZ SCENARIUSZ

	Opis
TEMAT LEKCJI	GLOBALIZACJA. ZMIANY W GOSPODARCE POLSKI I ŚWIATA.
CZAS REALIZACJI:	Jedna godzina lekcyjna
METODY PRACY	Elementy wykładu, burza mózgów, case study , mapa skojarzeń
FORMY PRACY	Praca indywidualna Praca w grupie
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	tablica, kartki papieru A4, flipchart,
CEL OGÓLNY:	Celem ogólnym jest zapoznanie uczniów/uczennic z pojęciem globalizacji, etapami rozwoju globalizacji oraz wpływem na współczesne trendy na świecie. Jako cel wskazuje się także umiejętność wyszukiwania danych statystycznych przez ucznia/uczennice aktualnych tendencji i zmian w gospodarce świata i Polski.
CELE SZCZEGÓŁOWE	Po zakończeniu lekcji uczeń/uczennica: <ul style="list-style-type: none">• umie zdefiniować pojęcia: globalizacja, inwestycje zagraniczne, koncerny globalne,• uświadamia sobie korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji,• rozumie znaczenie inwestycji zagranicznych w tworzeniu gospodarki globalnej,• umie analizować dane statystyczne oraz prezentować argumenty.• ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski.
OCENIE PODLEGAĆ BĘDĄ:	<ul style="list-style-type: none">• aktywność ucznia/uczennicy na lekcji,• poprawność wykonywania zadań,• aktywność pracy w grupie.

PLAN LEKCJI

ETAPY	PROCEDURA	UWAGI METODYCZNE	INNE UWAGI
I	<p>1. Nauczyciel/nauczycielka rozpoczyna lekcję od omówienia charakterystyki procesów globalizacji na świecie. Nauczyciel/nauczycielka zadaje polecenie, aby uczniowie/uczennice wymienili pojęcia/wydarzenia/osoby kojarzące się z terminem globalizacja. Zapisz je na tablicy. Następnie poproś, aby wykorzystując zapisy na tablicy, sformułowali i zapisali własne definicje terminu globalizacja (Załącznik 1)</p>	<p>Elementy wykładu Mapa skojarzeń</p>	<p>Załącznik 1 Materiał dla nauczyciela/nauczycielki</p>
	<p>2. Nauczyciel/nauczycielka pyta uczniów/uczennice, czy w Polsce działają koncerty międzynarodowe? Czy w regionie zamieszkania uczniów istnieją przedsiębiorstwa zagraniczne? Nauczyciel/nauczycielka podkreśla, że również w polskiej gospodarce napływający kapitał zagraniczny odgrywa coraz większą rolę. Polska wchodząc w system gospodarki globalnej musi uczestniczyć i uczestniczy w światowym wyścigu o kapitał.</p>	<p>Dyskusja Burza mózgów</p>	
	<p>3. Nauczyciel/nauczycielka rozdaje uczniom/uczennicom materiał – case study- „Kolejna bitwa o handel” (Załącznik 2) Uczniowie/uczennice czytają treść w ciszy i skupieniu. Po ok. 12 minutach mogą połączyć się w 4 osobowe zespoły i próbować dyskutować na pytania do studium przypadku. Następnie nauczyciel/nauczycielka kieruje dyskusją. Czyta głośno pytania a uczniowie/uczennice odpowiadają, podając różne poglądy. Trwa dyskusja.</p>	<p>Case study Dyskusja</p>	<p>Załącznik 2 Case study- „Kolejna bitwa o handel”</p>
II	<p>1. Nauczyciel/nauczycielka dokonuje podsumowania lekcji. Wskazuje na zagrożenia i pozytywne aspekty globalizacji. 2. Ocenia pracę uczniów/uczennic indywidualną i zespołową. 3. Na zadanie domowe uczniowie/uczennice powinni wyszukać aktualne zmiany w światowym handlu zagranicznym za pomocą danych statycznych Eurostat w ostatnich latach.</p>	<p>Podsumowanie Telegram</p>	

Wykaz załączników

Załącznik 1 Materiał dla nauczyciela/nauczycielki
Załącznik 2 Case study- „Kolejna bitwa o handel”

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Materiał dla nauczyciela/nauczycielki

Rozwijający się handel międzynarodowy jest przyczyną globalizacji – procesu łączenia się gospodarek poszczególnych krajów w światowy organizm gospodarczy. Gospodarki krajowe stają się coraz silniej powiązane i wzajemnie uzależnione od siebie, działają na podobnych zasadach, dzięki czemu przepływ dóbr, kapitału, informacji, technologii jest coraz łatwiejszy. **Przedsiębiorstwa narodowe rozwijają się w międzynarodowe koncerny, posiadające oddziały w różnych krajach.** Procesy globalizacji szybko postępują ze względu na to **postępująca integracja państw oraz ludzi na świecie w wyniku** znoszenia barier w przepływach usług, kapitałów, dóbr i wiedzy oraz znaczącą obniżkę kosztów telekomunikacji i transportu. Globalizacji towarzyszyło powstanie wielu instytucji, które zaczęły prowadzić działalność przekraczającą granice państw.

Współczesny handel międzynarodowy nie ogranicza się tylko do wymiany gotowych towarów i usług, ale w coraz większym stopniu obejmuje części i elementy, których produkcja jest zlokalizowana poza rynkiem macierzystym. Firmy realizują strategię optymalnej lokalizacji dla poszczególnych etapów produkcji.

Dzięki integracji i postępowi technologicznemu przedsiębiorstwa odnotowują niższe koszty wymiany, łatwość komunikowania się, dostępność informacji, co umożliwia produkcję dóbr i usług, które są swobodnie zlecane i lokowane w *różnych* częściach świata. Na świecie funkcjonuje około 78 tys. przedsiębiorstw wielonarodowych, 780 tys. spółek zależnych, które mają w sumie około 780 tys. firm córek. Sprzedaż tych filii osiąga wartość 19 bln USD, przekraczając dwukrotnie wartość globalnych obrotów handlowych. W eksporcie i imporcie w ujęciu globalnym widać rosnącą rolę Chin i Indii (zobacz dane w tabeli 1). Również tabela w załączniku 2 wskazuje iż w roku 2009 Chiny rządzą eksportem.

Tabela 1. Eksport i import towarów w wybranych krajach (w mld USD)

Kraje	Eksport			Dynamika 4 : 2	Import			Dynamika 8 : 6
	1995	2000	2006		1995	2000	2006	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Świat	5.168,5	6.444,1	11.982,9	231,8	5.220,3	6.642,1	12.203,4	233,8
USA	584,7	781,9	1.037,3	177,4	770,9	1.259,3	1.919,6	249,0
UE-25	2.175,7	2.439,2	4.538,1	208,6	335,9	379,5	578,1	172,1
Japonia	443,1	479,2	644,5	145,5	2.108,9	2.495,1	4.646,4	220,3
Indie	30,6	42,4	120,9	395,1	34,7	51,5	169,8	489,3
Chiny	148,8	249,2	969,1	651,3	132,1	225,1	791,6	599,2
Kraje rozwinięte	3.607,8	4.229,8	7.085,0	196,4	3.604,7	4.617,7	7.913,8	219,5
Kraje rozwijające się	1.425,6	2.044,6	4.409,0	309,3	1.492,9	1.904,4	3.915,4	262,3

Źródło: UNCTAD

Załącznik 2 - Case study „Kolejna bitwa o handel”

„Kolejna bitwa o handel”, Marek Rabij, Newsweek Polska, 14 maja 2010
<http://www.newsweek.pl/artykuly/sekcje/biznes/kolejna-bitwa-o-handel.58441.1>

- Treść case study

Światowe potęgi zrywają z wolnym handlem i nawracają się na gospodarczy nacjonalizm. Kryzys kosztuje, a rachunek zapłacą najslabsi.

Centralę Fiata w Turynie dzieli od położonego u stóp Wezuwiusza miasteczka Pomigliano d'Arco niemal 900 km i głęboka niechęć bogatej północy do biednego południa Italii. A jednak to właśnie do utożsamianej z bałaganem i korupcją Kampanii Fiat przeniesie w przyszłym roku z Tychów produkcję najnowszego modelu Pandę. **Polski zakład – do którego, o ironio, Włosi wciąż zwożą gości, by chwalić się wydajnością – w najbliższych czterech latach zmniejszy moce produkcyjne o prawie jedną piątą.** Oficjalnie nie ma na razie mowy o zwolnieniach, ale skoro we włoskich fabrykach Fiata ma być więcej miejsc pracy, musi ich ubyc w Polsce.

Zarząd koncernu ugiął się pod naciskami rządu Berlusconi, który za cudze pieniądze postanowił zrealizować własne cele. Produkcja Fiata w jego ojczyźnie ma wzrosnąć z 650 tys. do 1,4 mln aut, co nie tylko ociepli nastroje społeczne w kraju walczącym z już ponad 8-proc. bezrobociem, lecz także poprawi fatalny bilans handlowy. Włosi nie są jednak wyjątkiem. **W całym świecie rozkwita dziś protekcjonizm, często pod sztandarami walki o... wolny rynek.**

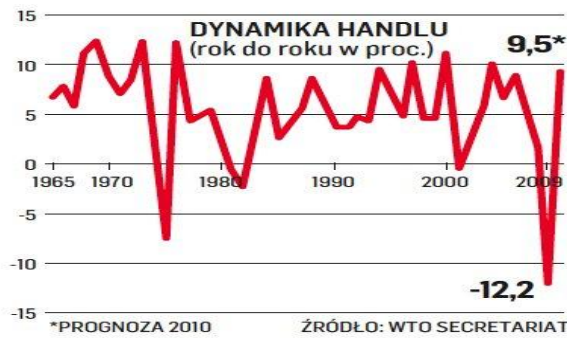
Niemiecka kanclerz Angela Merkel, mówiąc o czarnym widmie protekcjonizmu zagrażającego światowej gospodarce, **planuje przedłużenie zakazu pracy w Niemczech dla obywateli nowych państw członkowskich UE do końca 2011 roku. Premier Chin Wen Jiabao zapowiada zwiększenie importu przez Państwo Środka w celu „promowania wolnego światowego handlu”.** A w tym samym czasie wprowadza drastyczne przepisy o eksporcie kopaliny, dające chińskim firmom praktycznie wyłączność w dostępie do krajowych surowców mineralnych.

Biały Dom krytykuje oczywiście tę antyrynkową decyzję, ale kilka miesięcy wcześniej sam zablokował sprzedaż kopalni złota Firstgold Corp. w Nevadzie chińskiemu przedsiębiorstwu Northwest Nonferrous Investment Company. A to nie wszystko, bo ekipa Obamy nawet nie próbowała udawać, że nie faworyzowała amerykańskiego Boeinga w ostatnim przetargu na samoloty transportowe dla US Army, w którym startowało też europejskie konsorcjum EADS. **Bardzo nie spodobało się to wtedy prezydentowi Sarkozy'emu.** Temu samemu, który nieco wcześniej cisnął francuskich producentów aut, by ograniczali produkcję za granicą, dając więcej pracy Francuzom.

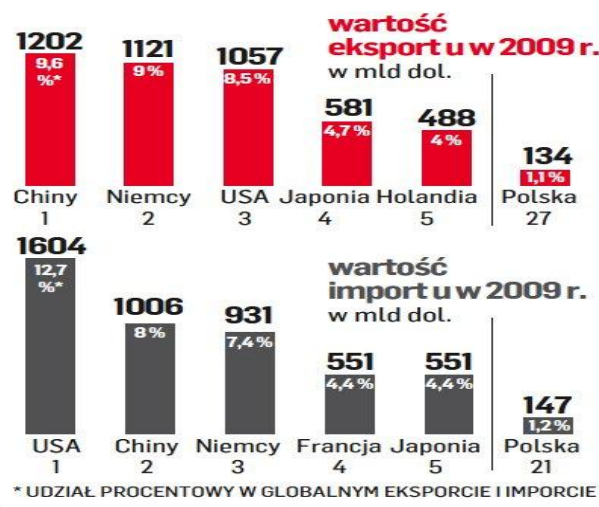
Współczesny protekcjonizm nie musi wcale oznaczać wojen celnych ani embarga. Może polegać również na ograniczaniu dopływu zagranicznego kapitału, blokowaniu obcym dostępu do cennych surowców czy zmuszaniu ich do dzielenia się cennym know-how z miejscowymi rywalami. W wychodzeniu z recesji wszystkie metody są dozwolone, byle tylko krzyczeć przy tym głośno o potrzebie walki o wolny rynek. Nawet polski Business Centre Club, stowarzyszenie wiernych wyznawców niewidzialnej ręki rynku, żąda dziś ochrony krajowych firm budowlanych przed chińską konkurencją. **Chińczycy – jak twierdzi Wojciech Warski z BCC – nie przestrzegają naszego prawa pracy, stosują niskiej jakości materiały budowlane i maszyny bez atestów, a na dodatek dostają od Pekinu bajecznie tanie kredyty.** Dzięki temu zaczynają być zabójczo skuteczni w wygrywaniu przetargów, np. na budowę autostrad. Opowiadamy się wciąż za wolnym rynkiem, ale sytuacja w polskim budownictwie wymaga po prostu interwencji państwa – tłumaczy Arkadiusz Protas z BCC.

ZAŁAMANIE I ODBICIE

Światowy handel towarami odzyskuje wigor. Lepsza koniunktura to najlepsze lekarstwo na chorobę protekcjonizmu.

Chiny rządzą eksportem, Ameryka nadal importuje jak oszalała. Wszystko dzięki zaniżeniu wartości chińskiego juana.

A teraz po przeczytaniu, odpowiedz na pytania:

1. Jaki problem wskazuje tytuł studium przypadku? Czy jest to efekt globalizacji?
2. Jakie powiązania opisuje autor studium przypadku? Jaki wpływ mają koncerny międzynarodowe na rynek lokalny oraz dla rynku macierzystego?
3. Dlaczego Niemiecka kanclerz Angela Merkel mówi o czarnym widmie protekcjonizmu zagrażającego światowej gospodarce?
4. Jakie emocje towarzyszą polityce protekcjonizmu państwa (*definicja: Polityka mająca na celu ochronę rynku krajowego przed konkurencją zagraniczną poprzez ograniczenie importu oraz pobudzanie i ułatwianie eksportu*). Negatywne czy pozytywne? W jakich sytuacjach polityka protekcjonizmu jest potrzebna.
5. Jakie zagrożenie niesie produkcja chińska opisane w studium? Z czego to wynika?

- **Odpowiedzi dla nauczyciela/nauczycielki**

1. Jaki problem wskazuje tytuł studium przypadku? Czy jest to efekt globalizacji?

Tytuł case study jest prowokujący. Wskazuje na problem globalizacji, który wynika ze swobody przepływu towarów i zasad wolnego handlu. Na całym świecie, wiele inwestycji zagranicznych prowadzi do powstania biznesów – otwierania filii zagranicznych. Powoduje to iż powstaje duża przepaść między bogatymi a biednymi i niechęć tych pierwszych względem drugich. W Światowej Organizacji handlu „prawa handlu” dyktują najwięksi gracze na rynku i często ceny które narzucają są nie do przyjęcia przez kraje biedne, produkujące dany surowiec, produkt. **Kryzys kosztuje, a rachunek zapłacą najslabsi. – to właśnie oznacza że kraje biedne najwięcej stracą w handlu międzynarodowym.**

2. Jakie powiązania opisuje autor studium przypadku? Jaki wpływ mają koncerty międzynarodowe da rynku lokalnego oraz dla rynku macierzystego?

Studium opisuje skutki globalizacji w zakresie swobody przepływu towarów i kapitału (pracy ludzkiej). Zauważmy że Polacy po wejściu do UE znacznie wyjechali do pracy za granicę do Anglii, Irlandii, podczas gdy w tych krajach też jest bezrobocie. Co oznacza zatem taki przyływ ludzi -Polaków do pracy w angielskich przedsiębiorstwach- mówiąc sloganem- odbiera to prace Anglikom i rodzi niechęć do Polaków. Podobnie jest ze sprzedażą produktów (aut) w opisywanym studium. Kryzys spowodował problemy finansowe Koncernu Fiata – co spowoduje przeniesienie produkcji fiata Panda z Tychów do Turynu. Plany Koncernu dotyczą **obniżenia w najbliższych czterech latach mocy produkcyjnych w Polsce o prawie jedną piątą. To spowoduje przesunięcie liczby pracowników (...)** *Oficjalnie nie ma na razie mowy o zwolnieniach, ale skoro we włoskich fabrykach Fiata ma być więcej miejsc pracy, musi ich ubyc w Polsce.* Takie jest też wpływ decyzji włoskiej centrali Fiata na sytuację na rynku pracy w Polsce- nastąpią zwolnienia by zwiększyć zatrudnienie we Włoszech, który boryka się z poważnymi problemami finansowymi kraju.

Angela Merker zamierza do końca 2011 zamknąć granicę Niemiec do pracy przez innych obywateli państw, chroniąc tym samym rynek pracy- który także boryka się z 7% stopą bezrobocia.

Relacje gospodarcze USA – Francja – także pokazują problemy wynikające z globalizacji. USA blokują sprzedaż kopalni złota Firstgold Corp. w Nevadzie chińskiemu przedsiębiorstwu Northwest Nonferrous Investment Company. Czy też ekipa Obamy faworyzowała amerykańskiego Boeinga w ostatnim przetargu na samoloty transportowe dla US Army, w którym startowało też europejskie konsorcjum EADS. Z kolei **prezydent Francji Sarkozy naciska** francuskich producentów aut, by ograniczali produkcję za granicą, dając więcej pracy Francuzom.

3. Dlaczego Niemiecka kanclerz Angela Merkel, mówi o czarnym widmie protekcjonizmu zagrażającego światowej gospodarce?

Współczesny protekcjonizm może polegać na ograniczaniu dopływu zagranicznego kapitału, blokowaniu obcym dostępu do cennych surowców czy zmuszaniu ich do dzielenia się cennym know-how z miejscowymi rywalami.

W Polsce - Business Centre Club, żąda ochrony krajowych firm budowlanych przed chińską konkurencją. **Chińczycy – jak twierdzi Wojciech Warski z BCC – nie przestrzegają naszego prawa pracy, stosują niskiej jakości materiały budowlane i maszyny bez atestów, a na dodatek dostają od Pekinu bajecznie tanie kredyty. To powoduje, że w przetargach o roboty budowlane i wygrywają i np. budują autostrady.**

– Opowiadamy się wciąż za wolnym rynkiem, ale sytuacja w polskim budownictwie wymaga po prostu interwencji państwa – tłumaczy Arkadiusz Protas z BCC.

4. Jakie emocje towarzyszą polityce protekcjonizmu państwa (definicja: Polityka mająca na celu ochronę rynku krajowego przed konkurencją zagraniczną poprzez ograniczenie importu oraz pobudzanie i ułatwianie eksportu). Negatywne czy pozytywne? W jakich sytuacjach polityka protekcjonizmu jest potrzebna. _____ (Opracowanie na podstawie: http://wyborcza.pl/1,76842,6257637,Protekcjonizm_zniszczy_Unie.html)

Emocje są różne, ale więcej jest tych negatywnych. Szczególnie problem się nawarstwia gdy jest kryzys i wtedy rządy wielu państw zastanawiają się jak pomóc rodzimym przedsiębiorstwom przetrwać ten okres. „W wychodzeniu z recesji wszystkie metody są dozwolone, byle tylko krzyczeć przy tym głośno o potrzebie walki o wolny rynek” Prezydent Francji Nicolas Sarkozy, daje do zrozumienia by , by producenci francuskich samochodów ograniczali produkcję za granicą, dając więcej pracy w rodzimych firmach i zatrudniając Francuzów. Faworyzowanie przez USA Boeinga w przetargu międzynarodowym także chroni rodzimą produkcję i zatrudnienie.

Swoboda handlu, przepływu osób i kapitału wyzwala to, co dla gospodarki najważniejsze: efektywność. Jeżeli na wspólnym rynku, jakim dziś jest Unia, np. Czesi są w stanie produkować te same samochody taniej, niż zrobią to Francuzi, to nie ma sensu na siłę utrzymywać fabryki we Francji.

5. Jakie zagrożenie niesie produkcja chińska opisane w studium? Z czego to wynika?

Chińska gospodarka rządzi się innymi prawami niż wolny rynek. Jednak w handlu międzynarodowym uczestniczy jako partner wolnego rynku, gdzie ten efektywny jest wygrywający. W studium jest opisany problem jakości produktów i usług chińskich oraz nieprzestrzegania przez nich polskiego prawa pracy. Chyba wszyscy wiedzą że produkty z Chin są widoczne w większości państw świata, także w Polsce. Ich konkurencyjność wynika z niskiej ceny, która w głównej mierze wpływa na popyt, szczególnie w okresie kryzysu gdzie każdy liczy każdy grosz...

Chińczycy – jak twierdzi Wojciech Warski z BCC – nie przestrzegają naszego prawa pracy, stosują niskiej jakości materiały budowlane i maszyny bez atestów, a na dodatek dostają od Pekinu bajecznie tanie kredyty. To powoduje że w przetargach o roboty budowlane i wygrywają i np. budują autostrad.